

Μέ ἀφορμή τήν ἑορτή τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου καί Ζωοποιοῦ Σταυροῦ

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη,
Ἄναπλ. Καθηγητοῦ Α.Π.Θ.

ΚΑΘΕ ΕΟΡΤΗ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου ἔχει ἰδιαίτερη ἱστορία, ξεχωριστή θεολογική καί πνευματική σημασία. Παρ' ὅλα αὐτά, κάθε ἑορτή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἀναγκαστικά θέτει ἐνώπιόν μας τρεῖς πραγματικότητες: α) τή Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ, τό Σταυρό τοῦ Χριστοῦ, β) τό σημεῖο τοῦ Τιμίου καί Ζωοποιοῦ Σταυροῦ καί γ) τό Σταυρό τοῦ πιστοῦ.

α) Ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ.

Τό μυστήριο τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένο μέ τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ. Στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἐνώνεται ὁ Θεός Λόγος μέ τήν ἀνθρώπινη φύση, ἐπέρχεται ἔτσι κατά τόν πιό τέλειο τρόπο ἡ διασαλευθεῖσα κοινωνία Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Ἦδη αὐτή ἡ ἔνωση Θεοῦ καί ἀνθρώπου στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ συνιστᾷ δυνάμει λύτρωση, σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καθ' ὅσον αὐτή ἡ θεία ἔνωση τῶν δύο φύσεων στό πρόσωπο τοῦ θεανθρώπου ἔχει μία ἀντιπροσωπευτικότητα, ἔγινε χάριν τῆς σωτηρίας ὀλόκληρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὀλόκληρου τοῦ κόσμου. Ἡ Σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου ἔρχεται ἀκριβῶς ὡς συνέχεια ἢ συνέπεια τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, καθ' ὅσον ὁ σαρκωθείς καί σταυρωθείς Κύριος προσφέρει θυσία εὐάρεστη στόν Θεό Πατέρα Του τό τίμιο Σῶμα Του καί τό ἄχραντο Αἷμα του, πάντα πρός σωτηρία καί ἁγιασμό τῶν ἀνθρώπων καί τοῦ κόσμου γενικότερα.

Στήν Καινή Διαθήκη ἔχουμε ἀποκάλυψη, φανέρωση καί παράδοση τοῦ μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Κύριος πρῶτα παραδίδει πρός θεία μετάληψη καί ἁγιασμό τό Σῶμα καί τό Αἷμα Του στούς μαθητές Του κατά τόν Μυστικό Δεῖπνο. Ἐπειτα ἐπάνω στόν Τίμιο Σταυρό, ὡς ἄλλη ἁγία τράπεζα τῆς θείας ἱερουργίας τοῦ Κυρίου, μᾶς παραδίδεται τό μυστήριο τῆς Σταυρικής Του θυσίας «ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς»¹.

Μέ ὁδηγό τά λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου παρατηροῦμε ὅτι μιλώντας στούς ἁγίους μαθητές γιά τήν ἐπικείμενη σταυρική Του θυσία ἀνέφερε ἕνα «δεῖ», πρέπει, ἀναφορικά μέ τή θυσία αὐτή. Μέ ἄλλα λόγια ὁμιλεῖ γιά μιά ἀναγκαιότητα, ὅτι ἦταν κάτι ἐπιβεβλημένο.

Ἄς δοῦμε πρῶτα αὐτά τά λόγια Του: «ὅτι δεῖ τόν υἱόν τοῦ ἀνθρώπου πολλά παθεῖν καί ἀποδοκιμασθῆναι ὑπό τῶν πρεσβυτέρων καί ἀρχιερέων καί γραμματέων καί ἀποκτανθῆναι καί τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι»². Τά ἴδια αὐτά λόγια τοῦ Κυρίου τά ὑπενθυμίζουν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι στίς μυροφόρες γυναῖκες πού βρέθηκαν ἀμήχα-

νες μπροστά στο κενό μνημείο: «...μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων τόν υἱόν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καί σταυρωθῆναι καί τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι»³.

Βέβαια, ἔμεῖς πού γνωρίζουμε τήν ἱερά ἱστορία καταλαβαίνουμε ὅτι αὐτό τό πιό πάνω «δεῖ» πού ἀναφέρει ὁ Κύριος παραπέμπει στήν πτώση τῶν πρωτοπλάστων, στήν ἁμαρτία τους, πού προῆλθε ἀπό τή γεύση τῶν καρπῶν τοῦ ἀπαγορευμένου ξύλου. Καί στό θάνατο τοῦ πρώτου Ἀδάμ πού προῆλθε ἀπό τήν ἁμαρτία του. Ἔτσι τώρα ὁ Κύριος, ὡς νέος Ἀδάμ, θυσιάζεται ἐλεύθερα πάνω στό Σταυρό, πεθαίνει ἐλεύθερα, ὄχι ἀπό τιμωρία γιά κάποια ἁμαρτία, γι' αὐτό καί μέ τή θυσία Του, πού τήν οἰκειοποιούμε με τή θεία Εὐχαριστία, τό «φάρμακο ἀθανασίας», τρέφει ὁλόκληρο τό ἀνθρώπινο γένος καί τό ὁδηγεῖ στή θέωση.

Σχετικά με τά ἀποτελέσματα τῆς Σταυρικῆς θυσίας, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρει: «Κάθε πράξη καί θαυματουργία τοῦ Χριστοῦ εἶναι πάρα πολύ μεγάλη καί θαυμαστή. Ἀπό ὅλα ὅμως τό πιό θαυμαστό εἶναι ὁ τίμιος σταυρός Του. Καί τοῦτο γιατί με κανένα ἄλλο τρόπο παρά μόνο με τό Σταυρό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καταργήθηκε ὁ θάνατος, συγχωρήθηκε ἡ ἁμαρτία τοῦ προπάτορα, ὁ ἄδης κατανικήθηκε καί ἀπογυμνώθηκε, ἡ ἀνάσταση καί ἡ δύναμη νά περιφρονοῦμε τά παρόντα καί τόν ἴδιο τόν θάνατο μᾶς δόθηκε, ἡ ἐπάνοδος πρὸς τήν ἀρχαία μακαριότητα κατορθώθηκε, οἱ πύλες τοῦ παραδείσου ἀνοίχτηκαν, ἡ ἀνθρώπινη φύση μας κάθησε στά δεξιά τοῦ Θεοῦ, γίναμε τέκνα Θεοῦ καί κληρονόμοι Του. Ὅλα αὐτά ἔχουν κατορθωθεῖ με τό Σταυρό»⁴.

Ἐδῶ ἀξίζει νά εἰποῦμε ὅτι ὅλα αὐτά τά μοναδικά καί ἀνεπανάληπτα ἀποτελέσματα τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου ὀφείλονται κατά ἀποκλειστικό λόγο στή μοναδικότητα τοῦ προσώπου Του, ἀλλά καί τῆς ἴδιας τῆς θυσίας Του. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ὡς ἀρχιερέας - θύτης εἶναι ἀνεπανάληπτος, ἀφοῦ ταυτόχρονα εἶναι «ὁ προσφέρων, ὁ προσφερόμενος καί διαδιδόμενος», δηλαδή αὐτός πού προσφέρει τή θυσία καί ταυτόχρονα αὐτός πού ἀποδέχεται μαζί μέ τόν Πατέρα Του καί τό Ἅγιο Πνεῦμα τή θυσία.

Ὡς πρὸς τή μοναδικότητα τῆς θυσίας Του εἶναι πολύ σαφές τό χωρίο τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «μῖα γάρ προσφορᾶ τετελείωκεν εἰς τό διηνεκές τούς ἀγιαζομένους»⁵.

β) Τό σημεῖο τοῦ Τιμίου καί Ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

Τιμητική προσκύνηση καί θέση στή θ. λατρεία.

Ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου, ἐκτός τοῦ ὅτι προσέφερε τή σωτηρία σέ ὁλόκληρο τόν κόσμο, ἀγίασε τόν ἴδιο τόν Τίμιο Σταυρό καί τόν μετέτρεψε ἀπό σημεῖο καταδίκης, κυριολεκτικά κατάρας⁶, σέ ἀφορμῆ χαρᾶς καί καύχησης ἐν Κυρίῳ⁷.

Μέ βάση αὐτήν τήν παύλεια, καί ὄχι μόνο, ἔξαρση τιμῆς ἀπέναντι στή σταυρική θυσία τοῦ Χριστοῦ, κατά φυσικό τρόπο ἀπό πολύ νωρίς ἀποδόθηκε λατρευτική τιμή καί ἀξία καί σέ ὅ,τι συνδεόταν με αὐτή τή θυσία καί φυσικά κατά κύριο λόγο στόν Τίμιο Σταυρό⁸.

Τόση ἦταν ἡ εὐλάβεια καί ἡ τιμὴ τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν πρὸς τόν Τίμιο Σταυ-

ρό, ὥστε συνόδευε τήν καθημερινή ζωή τους σέ ὅλες τίς ἐκφάνσεις της, ἀκόμη καί στήν κάλυψη τῶν βιολογικῶν τους ἀναγκῶν⁹.

Ὅρισμένα γεγονότα πού συνδέονται μέ τόν Τίμιο Σταυρό, ὅπως εἶναι ἡ εὔρεση τῶν λειψάνων τοῦ ξύλου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τά ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (13 Σεπτεμβρίου 335 μ.Χ.), ἡ ἐπιστροφή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ μετά τήν κλοπή του τό 614 ἀπό τούς Πέρσες καί ἡ ἐπίσημη τοποθέτησή του τό 629-630 ἀπό τόν αὐτοκράτορα Ἡράκλειο στό Ναό τοῦ Παναγίου Τάφου, ἡ ἐπίσημη διατύπωση τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας σχετικά μέ τή θέση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καί τῶν ἱερῶν εἰκόνων στή λατρεία (Ζ' ἐν Νικαίᾳ Οἴκουμ. Σύνοδος τό 787), ὁδήγησαν πλέον στή σύνταξη ἀκόμη καί ἀκολουθίας τῶν Χαιρετισμῶν γιά τόν Τίμιο Σταυρό¹⁰.

Μέσα στό πλαίσιο τῆς τιμητικῆς προσκύνησης τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ὑπάρχει καί ἡ ἐορτή τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου καί Ζωοποιοῦ Σταυροῦ, πού εἶναι καί ἡ μεγαλύτερη ἀπό τίς ἐορτές τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐορτολογίου τίς ἀφιερωμένες στόν Τίμιο Σταυρό.

γ) Ὁ Σταυρός τοῦ πιστοῦ.

Ὅταν μιλάμε γιά τό Σταυρό τοῦ Χριστοῦ, γιά τή σταυρική Του θυσία, ὅπως δῆποτε στεκόμαστε μέ εὐλάβεια μπροστά στό ξύλο τοῦ Σταυροῦ, πάνω στό ὁποῖο ἔγινε ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ, αἰσθανόμαστε τή δύναμη πού ἔχει πάνω μας τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ καί ταυτόχρονα προσπαθοῦμε νά ζοῦμε κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε ὁ δικός μας Σταυρός νά φωτιστεῖ ἀπό τό φῶς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, νά γεμίσει μέ τό φῶς τῆς σταυρικής Του θυσίας, νά γίνει τελικά ὁ σταυρός μας σταυρός Του, ὅπως καί ὁ δικός Του σταυρός μπορεῖ καί πρέπει νά γίνει σταυρός μας¹¹.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ἐν προκειμένῳ, ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «*Εἰς τοῦτο γάρ ἐκλήθητε, ὅτι καί Χριστός ἔπαθεν ὑπέρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἵχνεσιν αὐτοῦ*»¹².

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγει: «*Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καί ἀράτω τόν σταυρόν αὐτοῦ καί ἀκολουθήτω μοι*»¹³. Σέ ἄλλη συνάφεια, μέ τρόπο κατηγορηματικό δηλώνει: «*Καί ὅς οὐ λαμβάνει τόν σταυρόν αὐτοῦ καί ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστί μου ἄξιος*»¹⁴.

Ἀπό τά ξεκάθαρα λόγια τοῦ Κυρίου μας βγαίνουν ἀβίαστα κάποια πρῶτα συμπεράσματα:

Ὁ Κύριος προτείνει σέ ὅλους ἀνεξαιρέτως τούς ἀνθρώπους νά ἀποφασίσουν ἐλεύθερα νά σηκώσουν τό σταυρό τους.

Ἡ ἄρση τοῦ σταυροῦ ἀπό τόν καθένα μας εἶναι ἀναντίρρητη προϋπόθεση γιά νά ἀκολουθήσουμε, νά μιμηθοῦμε τόν ἴδιο τό Χριστό.

Ἀπό τή φράση τοῦ Χριστοῦ «*τόν σταυρόν αὐτοῦ*» προκύπτει ὅτι γιά τόν καθένα ὑπάρχει ὁ ξεχωριστός - προσωπικός σταυρός.

Ἐδῶ ὅμως προκύπτουν τά ἐρωτήματα: Ποιό εἶναι τό νόημα τοῦ δικοῦ μας σταυροῦ; Ποιά εἶναι τά κοινά χαρακτηριστικά τοῦ σταυροῦ τοῦ καθενός μας; Καί ποιὰ εἶναι ἡ ἰδιαιτερότητα τοῦ σταυροῦ τοῦ ἑνός ἀπό τό σταυρό τοῦ ἄλλου;

Σταυρός του κάθε χριστιανού, σύμφωνα με τή διδασκαλία τῆς ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐρμήνευσε ἀλάνθαστα τά λόγια του Κυρίου, εἶναι ὁλόκληρος ὁ πνευματικός ἀγώνας, τόν ὁποῖον ἀναλαμβάνει ὁ καθένας ἀπό ἐμᾶς ἐλεύθερα καί ὑπεύθυνα. Σταυρός εἶναι ὁ ἀγώνας ἐναντίον στά ποικίλα πάθη, σωματικά καί ψυχικά, καθώς καί ἡ κάθαρση ἀπό τά πάθη. Σταυρός, ἐπιπλέον, εἶναι καί τά μέσα πού χρησιμοποιοῦμε στόν ἀγώνα γιά τήν κάθαρση ἀπό τά πάθη, ὅπως ἡ νηστεία, ἡ προσευχή, ἡ ἐγκράτεια τῆς σάρκας, τοῦ νοῦ καί τῆς γλώσσας, ἡ χαλιναγώγηση τοῦ θυμοῦ καί τοῦ ψεύδους κ.λπ. Ὅλα γενικά τά πνευματικά ἀγωνίσματα μέ τά ὁποῖα ταπεινώνεται ἡ σάρκα καί ὑποτάσσεται στό πνεῦμα, ὅλα αὐτά μέ μία λέξη λέγονται καί εἶναι ὁ ἀληθινός, ὁ κυρίως σταυρός μας.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἐρμηνεύοντας τό χωρίο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Γαλ. 5, 24 ἀναφέρει: «*Τοῦτο οὖν ἐστὶ τό σταυρῶσαι τήν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καί ταῖς ἐπιθυμίαις, τό ἀνενέργητον γενέσθαι τόν ἄνθρωπον, πρὸς πᾶν τό ἀπαρέσχον Θεόν*»¹⁵.

Αὐτά εἶναι τά κοινά χαρακτηριστικά πού πρέπει νά ἔχει ὁ σταυρός τοῦ καθενός μας. Ἡ ἰδιαιτερότητα τοῦ σταυροῦ τοῦ καθενός ἐγκτεται μόνον στήν ἰδιαιτερότητα τῆς πνευματικῆς του κατάστασης καί τῆς ἰδιομορφίας μας ὡς ἐλευθέρων προσώπων, τά ὁποῖα σέβεται πρῶτος ἀπ' ὅλους ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

Μέ βάση αὐτά πού ἀναπτύξαμε πιό πάνω, δέν μποροῦν νά χαρακτηριστοῦν ὡς σταυρός οἱ ἀλόγιστες πράξεις μας, οἱ ἀσθένειες, τά βάσανα τοῦ βίου, θεομηνίες, κ.λπ. Καί τά τελευταῖα ὅμως, μποροῦν μέ τήν ὑπομονή καί τήν κατά Θεόν ἀντιμετώπιση νά μεταβληθοῦν σέ σταυρό.

Μένει νά ἀπαντηθεῖ τό πῶς μπορεῖ νά γίνει ὁ σταυρός μας ἐλαφρύτερος μεταβαλλόμενος σέ σταυρό τοῦ Κυρίου¹⁶. Ἀντί ἄλλων ἀποδεικτικῶν λόγων, θά παραπέμφουμε στήν περίπτωση τῶν δύο ληστῶν, τῶν συσταυρωθέντων μέ τόν Κύριο, οἱ ὁποῖοι, παρότι εὐρίσκοντο «ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι», ἔχοντας διαφορετικό φρόνημα εἶχαν ἐντελῶς ἀντίθετη κατάληξη.

Κάθε φορά πού σηκώνουμε τό σταυρό μας μέ καρτερία καί ἀγωνιστικότητα, πρέπει νά ἀναλογιζόμαστε ὅτι, ὅπως ὁ σταυρός τοῦ Κυρίου ἔφερε τήν ἀπολύτρωση γιά ὅλο τόν κόσμο, ἔτσι καί ὁ σταυρός ὁ δικός μας θά φέρεи στή ζωή μας τήν παρουσία τοῦ Κυρίου, τή σωτηρία.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Θ. Λειτουργία Μ. Βασιλείου, εὐχή τῆς ἀγίας ἀναφορᾶς.
2. Λουκ. 9, 22.
3. Λουκ. 24, 6-7.
4. Ἰωάν. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδόσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, τόμ. 11 (84), σ. 354, ἔκδ. Πουρναρά. Θεσσαλονίκη 1985.
5. Ἐβρ. 10, 14.
6. Πρβλ. Δεύτερον. 21, 23: «ὅτι κεκατηραμένος ὑπό Θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου».
7. Γαλ. 6, 14: «ἐμοί δέ μή γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μή ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοί κόσμος ἐσταύρωται καὶ γῶ κόσμω».
8. Περισσότερα γιά τή βία σελ. ἱστορικῶν πληροφοριῶν ἀπόδοση τιμητικῆς προσκύνησης στόν Τίμιο Σταυρό, βλ. Κ. Καραϊσαρίδη, Ἀναβαθμοί Λειτουργικῆς Ζωῆς, Ἀθήνα 2008, σ. 306-307.
9. Τερτυλλιανοῦ, De corona militis, PL, τόμος II, 80· 3, 11· Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Β.Ε.Π.Ε.Σ. 34, σ. 168.
10. Βλ. Ὁρολόγιον τό Μέγα.
11. Κ. Καραϊσαρίδη, ὁ.π., σ. 75.
12. Α' Πέτρ. 2, 21.
13. Ματθ. 16, 24.
14. Ματθ. 10, 38.
15. Ε.Π.Ε. 72, Ὁμιλία ΙΑ', τόμος 9, Θεσ/νίκη 1985, σ. 310.
16. Ματθ. 11, 28-30.
17. Λουκ. 23, 42-43.